

Hoe kunst doorwerkt achter de tralies

RECENSIE EXPO Het Kadoc combineert hedendaagse kunst over misdaad en straf met werken die ontstonden tijdens workshops achter de tralies. De expo 'My dream. Art in prison' toont hoe groot de nood aan zelf-expressie van gedetineerden is.

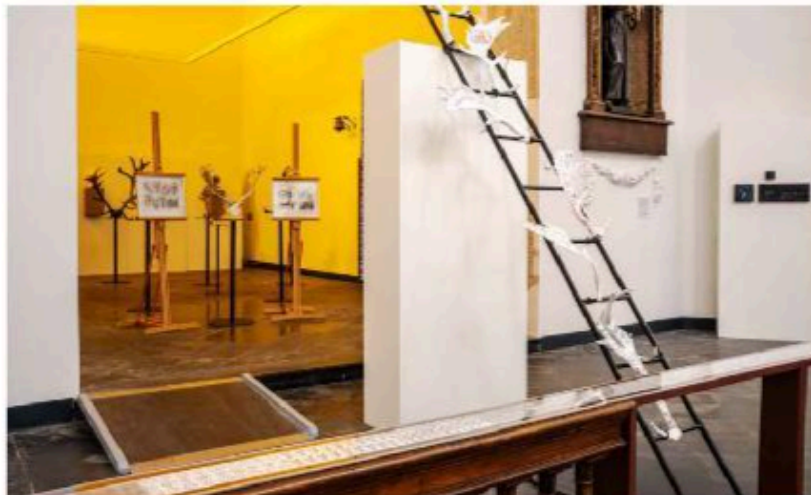
My dream. Art in prison.
Te zien in Kadoc, Leuven, tot 9 augustus.
★★★★

In samenwerking met vzw Art Without Bars leidde kunstenaar Zachary Susskind in 2014 een reeks workshops binnen de gevangenis van Antenne. Ter introductie kregen de gedetineerden het beroemde *Zwarte vierkant* van Malevitsj te zien. Op het einde van de workshop plaatste een deelnemer, de Marokkaanse moslim Jason, zijn eigen creatie hoog in de hoek. Een sacrale setting, net zoals Malevitsj dat honderd jaar eerder had voorgedaan.

Susskind's foto's van de gevangenen, op de rug gezien en stiekem genomen tijdens de sessies, hangen in de tentoonstelling *My dream. Art in prison* in het Kadoc in Leuven. Met zijn portretten wilde de kunstenaar de discretie bewaren, maar ook aangeven hoe mensen in detentie vaak monddood gemaakt worden.

Art Without Bars bestaat intussen een kwarteeuw. In 2000, het jaar dat Brussel culturele hoofdstad van Europa was, vonden de eerste workshops plaats in de gevangenis van Sint-Gillis in Leuven Centraal. Daarna zouden ze uitgroeien tot opgemerkte initiatieven, vaak geleid door kunstenaars met naam, onder wie Anne-Mie Van Kerckhoven en Sam Dillemans. Ze lieten zien hoe gedetineerden nood hadden aan zelf-expressie. Hoe ze, als er begeleiders bij het creatieproces betrokken waren, ook eens een gesprek van mens tot mens konden voeren in plaats van zich als opgesloten zielen te voelen tegenover hun bewakers. Kunst achter de tralies draagt bij tot heling, is de slotsom. Ze maakt trots. En ze kan een element van zingeving zijn en voorbereiden op het burgerleven.

Dat gevangenis op een onmenselijke manier overvol zijn,

Patiënten van Sint-Kamillus Bierbek en Aleksianen Tienen graveerden geweten van herten. © Jef Van den Bosch

haalt ons het nieuws. Agnès Rammant, bezoeker van Art Without Bars, voegt er haar eigen verhaal aan toe. Ze ervaart de voorbije jaren een tendens naar minder humane detentie, met almaar meer controle. Instellingen reageren terughoudender tegenover de kunstinitiatieven, zo merkt ze op in de catalogustekst, deelnemers worden mondjesmaat toegelaten. Vanaf 2017 verschoof de focus meer naar geïnterneerden, psychiatrische patiënten met een juridisch verleden.

Broodkruim

De sessies halen het creatieve in de mens naar boven, zo valt te zien in de tentoonstelling, en dat vaak met onschadelijk materiaal en laagdrempelige technieken. Er hangen portretten in broodkruim, een workshop voor bodypaint om tatoos te simuleren, elders hangt een voorbeeld van het project *Top hats*, dat schimmen en creaties met schaduwen aanmoedigt.

Aangrijpend is het werk van Claude F. Als een soort *écriture automatique* vulde hij een lint met abstracte

Op het portret van Hubert D. is op zijn verzoek een tekst gekrast: "Mijn fantasie heeft mij er al die jaren doorgeholpen"

motieven. Hij leed aan kanker en kon de rol nog niet afwerken voor zijn dood. Kunstenaar Nora Theys ontmoette delinquent Hubert D. op het einde van zijn periode van opsluiting en maakte twee portretten van de man met de droevige blik. Op de close-up versie krasste ze op zijn verzoek ook de tekst "Mijn fantasie heeft mij er al die jaren doorgeholpen".

Schokeffect

My dream. Art in prison is een tweeluik: deels artistiek en deels documentair, over gevangenschap dat sinds de achttiende eeuw steeds menswaardiger werd. Werkge maakt

in opsluiting - tekeningen, kleinden, poëzie en zelfs memoires - vindt in de centrale ruimte een pendan in hoe hedendaagse kunstenaars kijken naar misdaad en straf.

Gestileerd geweld wisselt af met gruwelijke beelden. Danny Devos en Jan Fabre leefden zich in, of identificeerden zich met misdadigers. Devos correspondeerde en werkte samen met 'De Wurper van Linkeroever'. Fabre dook in 2008 op in het Louvre, vermoord als de overval Jacques Mesrine. Hij wijdde aan de performance het boekje *Art kept me out of jail*.

Johan Muyle schuwt het schokeffect niet met *The show must go on* een werkje waar je op een rode knop moet duwen om beelden te zien van de executie van Saddam Hoessein. Natalia Drobot serveert, zoals in het verhaal van Johannes De Doper, het hoofd van Lenin op een schotel. En heel herkenbaar: in 2022 blokkeerde Nikita Kadan bij de Russische inval in Oekraïne de niet mis te verstane woorden "*Cheap gas, cheap blood*".

Goert Van der Speeten